

آیا استفاده بیش از حد از تلگرام ممکن است منجر به طلاق شود؟ مطالعه موردی

* حمیدرضا پاک نژاد: دانشجوی کارشناسی ارشد سلامت جامعه، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. (*نویسنده مسئول).
paknejad.hamidreza@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۹۵/۸/۱۵

تاریخ دریافت: ۹۵/۳/۱۱

چکیده

زمینه و هدف: طلاق یکی از بحران‌های اصلی در جامعه ایرانی محسوب شده و آمارهای نگران‌کننده، نشان دهنده شدت این بحران در سال‌های اخیر می‌باشند. طلاق علت‌های زیادی دارد اما هدف از انجام این مطالعه معرفی خانمی جوان است که به علت استفاده افراطی همسرش از تلگرام، از وی جدا شده است.

روش مطالعه و معرفی مورد: فرد مورد مطالعه خانمی ۲۵ ساله است که سال ۱۳۹۳ با آقای ۲۶ ساله ازدواج کرده و سال ۱۳۹۵ به دلیل استفاده افراطی همسرش از نرم افزار تلگرام در خواست طلاق توافقی داده و ظرف دو ماه از هم جدا شدند. این مطالعه به صورت کیفی انجام گرفت و اطلاعات آن به صورت دو جلسه مصاحبه چهره به چهره با فرد مورد مطالعه در اردیبهشت سال ۱۳۹۵ جمع آوری گردید.

یافته‌ها: مصاحبه با فرد مورد مطالعه نشان داد که تنها عامل طلاق در این زوج، استفاده افراطی و نامناسب همسر فرد مورد مطالعه از برنامه شبکه اجتماعی تلگرام و وابستگی بیش از حد وی به این برنامه بوده است؛ تا حدی که مشغول بودن به این برنامه را به همسر خود ترجیح می‌داده است. **نتیجه‌گیری:** با توجه به اینکه استفاده افراطی از اینترنت و نرم افزارهای وابسته به آن باعث به وجود آمدن مشکلات فراوان و حتی طلاق در جامعه ما شده است، به نظر می‌رسد راهکارهای مناسبی مانند برنامه‌های تلویزیونی یا برنامه‌های آموزشی در سطوح مختلف، برای استفاده صحیح‌تر از این نرم افزارها، بایستی به در اختیار افراد جامعه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: طلاق، تلگرام، شبکه‌های اجتماعی

مقدمه

آمار طلاق در کشور روز به روز در حال افزایش است و این معضل بزرگ اجتماعی در هیچ زمانی مانند عصر حاضر، خطر انحلال کانون خانواده و آثار سوء ناشی از آن را به دنبال نداشته است (۱). طلاق، مهم‌ترین تهدید علیه بنیان خانواده به شمار می‌رود و شناخت عوامل مؤثر و متأثر از آن از اولویتهای بهداشت روان به شمار می‌رود (۲). بنا به آمار منتشر شده، در ایران از هر ۵ ازدواج، یک مورد به طلاق کشیده می‌شود که شکست ۲۰ درصدی در هر ازدواج را نشان می‌دهد (۳). با پیدایش انقلاب صنعتی انسان و نحوه زندگی او دستخوش تغییرات مهم و شگرف شده است. پیامدهای این پدیده به صورت گسترش شهرنشینی و رشد تکنولوژی از آغاز قرن بیستم شدت گرفته و

تا زمان حاضر نیز استمرار یافته است. با تغییر در نظام ارزشی، فرهنگی و هنجاری و دیگری دگرگونی‌های ناشی از انقلاب صنعتی و ورود تکنولوژی، میزان طلاق روند رو به رشدی به خود گرفت (۴).

بر اساس آمار ارائه شده از سوی معاون دفتر آسیب دیدگان سازمان بهزیستی کشور، طلاق در ایران بین سال‌های ۷۱ تا ۷۵ سیر صعودی بسیار آرام داشته و پس از آن به مدت پنج سال این روند تقریباً ثابت بوده و از سال ۸۰ به بعد با شتاب بیشتری نسبت به سال‌های گذشته افزایش یافته است. آمارهای ثبت احوال همچنین حاکی از آن است که تهران با نرخ طلاق ۲/۶ در هزار، در مقایسه با سایر شهرهای ایران از نظر درصد طلاق، در مقام اول قرار دارد (۵).

داشتن فناوری‌ها و امکانات گوناگون، طیف وسیعی از علایق را پشتیبانی می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی همانند هر وسیله ارتباطی، مزایا و معایبی دارد که به ترجیح کاربر انتخاب شده و مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در کنار مطالب ارائه شده در مورد پدیده تلخ طلاق و استفاده‌های نابجا از اینترنت و نرم‌افزارهای وابسته به آن، آنچه باعث انگیزه اصلی در انجام این مطالعه شد معرفی خانمی ۲۵ ساله است که به علت استفاده بیش از حد و افراطی همسرش از برنامه شبکه اجتماعی تلگرام، حاضر به جدایی از وی شده و در مدت کوتاهی طلاق گرفته است.

معرفی مورد و روش مطالعه

این مطالعه به صورت یک مطالعه کیفی در اردیبهشت سال ۱۳۹۵ در تهران انجام گرفت. اطلاعات مطالعه از طریق دو جلسه مصاحبه چهره به چهره با فرد مورد مطالعه به دست آمد و حضور در جلسه‌های مصاحبه با رضایت آگاهانه و هماهنگی‌های قبلی انجام گرفت. طی جلسه‌های مصاحبه اطلاعات از طریق پرسش و پاسخ‌های لازم به دست آمد.

فرد مورد مطالعه خانمی ۲۵ ساله خانه‌دار و ساکن تهران است که دو سال پیش (۱۳۹۳) با آقای ۲۶ ساله، دارای شغل دولتی و اداری ازدواج کرده بود. به گفته این خانم دوران خوب و لذت بخش زندگی زناشویی آن‌ها فقط یک سال و چند ماه به طول انجامید و بعد از آن رابطه آن‌ها دیگر به گرمی سابق نبود و روز به روز غیر قابل تحمل‌تر می‌شد.

طی مصاحبه با فرد مورد نظر مشخص شد که همسر این خانم بعد از وابسته شدن به نرم‌افزارهای اینترنتی و استفاده نابجا و افراطی از آن‌ها، دیگر مثل سابق به وی توجه نمی‌کرد و وقت‌هایی که در منزل بود، تقریباً در همه اوقات با گوشی موبایل خود سرگرم و در اغلب شبکه‌های اجتماعی عضو بود. از بین این شبکه‌ها و نرم‌افزارها بیش‌ترین برنامه‌ای که استفاده می‌کرد، نرم‌افزار تلگرام بود. از آنجایی که فرد مورد مطالعه به همسر خود علاقه زیادی داشته است، این وضعیت ناراحت‌کننده را به

طلاق همانند سایر مسائل اجتماعی پدیده پیچیده‌ای است و نمی‌توان تنها یک یا چند عامل مشخص را علت بروز آن دانست (۶)؛ اما بر اساس پژوهش‌های انجام شده برخی از علل طلاق در جامعه ما، توقع‌های بی‌جا، تجمل‌گرایی، هوس بازی برخی همسران، درک نکردن یکدیگر و دخالت‌های بی‌مورد اطرافیان می‌باشند (۷).

در این روزهایی که تکنولوژی‌های پیشرفته ظهور یافته است، متصل بودن به اینترنت به یک باید برای اکثر افراد جامعه از جمله اساتید دانشگاه، دانشجویان و یا دانش‌آموزان، کارگران، بچه‌ها و کودکان و یا حتی زنان خانه‌دار تبدیل شده است (۸).

میلیون‌ها کاربر که هم‌اکنون نیز در حال افزوده شدن به تعدادشان است، به صورت همه‌وقت در حال استفاده از تلفن‌های همراهشان برای دسترسی به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی هستند (۹).

از آنجاکه برقراری ارتباط اصلی‌ترین دلیل استفاده کاربران از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد و افراد در زمان کمی می‌توانند با افراد متعدد ارتباط برقرار کنند، در بسیاری از موارد منجر به استفاده افراطی افراد از این شبکه‌ها شده و باعث می‌شود که افراد به فضای مجازی بیش از ارتباط در فضای واقعی علاقه‌مند شوند که این امر می‌تواند سلامت روانی آن‌ها را تهدید کند. اختلالاتی چون اعتیاد به اینترنت، افسردگی، انزوای اجتماعی، اختلال هویت، کاهش احساسات، عدم اعتماد به نفس از جمله اختلالات رایج استفاده مفرط از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد (۱۰).

استفاده بیشتر از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با پیامد کاهش ارتباطات خانوادگی همراه بوده است و سبب ایجاد احساس ناکامی، انزوای اجتماعی، تنهایی، دوری از خانواده و به‌طور کلی کاهش سلامت روانی می‌شود (۱۱).

در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مجازی گوناگونی همانند فیس‌بوک، واتس‌آپ، تلگرام، وایبر، لاین، تانگو و... وجود دارند که برنامه‌هایشان به سادگی بر روی اکثر کامپیوترها و گوشی‌های موبایل هوشمند قابل نصب هستند و با در اختیار

خانواده در قبال زندگی و تشکیل خانواده تغییر کرده است و این تغییرات خانواده عصر حاضر را دچار آسیب‌هایی کرده است (۱۲).

غلامعلیان با بررسی میزان شیوع سندرم اعتیاد به اینترنت و تأثیرات روانی - اجتماعی آن در کاربران اصفهانی نشان داد که میزان سندرم اعتیاد به اینترنت در گروه‌های سنی ۲۰-۳۰ سال از سایر گروه‌ها بیشتر است و کاربران کار کردن با اینترنت را به هم‌نشینی با خانواده و گردش رفتن با دیگران ترجیح می‌دهند (۱۳).

نتایج ساروخانی و رضایی قادی حاکی از آن است که با گسترش روزافزون رسانه‌های نوین همچون شبکه‌های اجتماعی مجازی، به‌ویژه در جوامع در حال گذار، روند نوسازی به تضعیف پیوندهای سنتی می‌انجامد. این رسانه‌ها می‌توانند در نگرش‌ها و رفتار شهروندان تأثیرگذارده و باعث کاهش همدلی، احساس تعلق ملی و انسجام اجتماعی شوند (۱۴).

می‌دانیم که امروزه گوشی‌های هوشمند به دلیل کاربردهای مختلف و متنوعی که دارند جای خود را در شبکه‌های اجتماعی نیز باز کرده‌اند، به‌نحوی که شبکه‌های اجتماعی موبایلی جای شبکه‌های اجتماعی در وب را گرفته‌اند و بسیاری از کاربران اینترنت برای برقراری ارتباط و تعاملات خودشان از گوشی‌های هوشمند و برنامه‌های کاربردی آن استفاده می‌کنند. بر همین اساس، به گفته‌های فرد مورد مطالعه، هنگامی که همسرش در منزل به سر می‌برده است به‌صورت تمام‌وقت در حال استفاده از شبکه‌های اجتماعی به‌خصوص شبکه اجتماعی تلگرام هم از طریق لب‌تاپ و هم از طریق گوشی موبایل بوده است. این بدین معنی است که این فرد حضور در شبکه‌های اجتماعی و کار با آن‌ها را به حضور در خانواده و در کنار همسر خود ترجیح می‌داده است. حتی در بسیاری از وقت‌ها در هنگام صرف نهار و شام نیز از طریق گوشی خود در حال استفاده از برنامه تلگرام بوده است.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به این نکته اشاره کرد که طی مصاحبه با فرد مورد مطالعه، علت و انگیزه شروع این رفتار در همسرش

امید روزی که همسرش دست از کارهایش بردارد تحمل می‌کرده است؛ اما نه‌تنها این روند بهبود پیدا نکرده بود بلکه روز به روز به‌شدت آن افزوره می‌شد تا اینکه در اواخر سال ۱۳۹۴ متوجه شد کسی که آن‌قدر رویش حساب می‌کرد و هیچ‌وقت فکر نمی‌کرد چنین کارهایی از او بروز کند در برنامه تلگرام به تعداد بسیار زیادی دوست و مشترک دارد و پیام‌های بسیار نامشروع به مخاطب‌هایش ارسال و از آن‌ها دریافت می‌کند و به‌طور خلاصه یک زندگی جداگانه در موبایل برای خودساخته بود و با دخترهای زیادی دوست بود.

فرد مورد مطالعه در ادامه مصاحبه اذعان کرد: "با اینکه می‌دانستم بعد از طلاق و جدایی، زندگی‌ام کاملاً دگرگون و بدتر از قبل خواهد شد، اما زندگی تنهایی و مشکلات به همراه آن و همچنین نگاه جامعه به یک زن مطلقه را در ازای رهایی از یک زندگی سرد و غیر قابل تحمل به جان خریده و تصمیم جدی برای طلاق گرفتم." طی مصاحبه و گفت و گو با فرد مورد مطالعه، از صحبت‌های وی مشخص بود؛ اگر قبلاً مشکلات زندگی برایش قابل برطرف کردن و حل کردن بود و با علاقه و صبر می‌شد حلشان کرد، اما مساله تلگرام و دوستان تلگرامی همسرش به هیچ وجه برای وی قابل تحمل نبود و هر روز باعث بحث‌های عذاب‌آور می‌شده است. نه‌تنها بعد از ماه‌ها صحبت و بحث با همسرش هیچ تغییر مثبتی در رفتارش مشاهده نکرد بلکه هر روز وابستگی و استفاده همسرش از تلگرام بیشتر و توجه به او هر روز کمتر می‌شده است. در نهایت این خانم داوطلبانه درخواست جدایی داده و بدون هیچ‌گونه مخالفتی از طرف همسرش، به‌صورت توافقی جدا شدند.

بحث و نتیجه‌گیری

با تغییرات ایجاد شده در جوامع امروزی و تأثیر آن در خانواده، به‌تدریج نظام خانواده کارکردها و آثار گذشته خود را از دست‌داده و متأثر از شرایط جدید و نظام‌های ارزشی کنونی شده است؛ به‌گونه‌ای که ساختار سنتی خانواده متحول و نوع روابط انس آن‌ها در این خانواده دستخوش تغییر شده است. احساسات و عواطف و نوع نگاه اعضای

- previous studies. IJE 2015;10(4):10-22. [Persian].
4. Nasrollahi Z, Ghaffari G M, Parva AA. Determinants of divorce in the Iran with an emphasis on economic factors. JWSPS 2013;11(4):165-86. [Persian].
  5. <http://www.sabteahval.ir>
  6. Tavasoli GH, Ghiasi N A. Social factors affecting divorce in recent decades, Iran, Yazd, 80 – 86. Journal of Iranian Social Development Studies. JISDS 2011; (4):35-49. [In Persian].
  7. Hosseini SD. Healthy relationship in the family. Tehran: Research Center of IRIB; 2007. [Persian].
  8. Shakiratul Hanany AR. Can't live without my FB, LoL: The influence of social networking sites on the communication skills of TESL students. Procedia. Social and Behavioral Sciences 2014;134:213-9.
  9. Racha A, Nabeel Al Q, Noha R. Privacy issues in mobile social networks. Procedia Computer Science 2012;10:672-9.
  10. Zokaee M, Katibi F. Relationship of presence in cyberspace and modern identity, research in young Iranian internet users. QJSS 2012; (33):34-7. [Persian].
  11. Atash Pour SH, Kazemi H. Pathology and psychology of internet. Journal of Research in Psychology 2003; (21):56-72. [Persian].
  12. Shahvali K, Rezayifar S. Investigating the causes of conflict and divorce in families, Iran, Izeh city. Institute for humanities and cultural studies 2010;2(1):113-38. [Persian].
  13. Gholamaleyan A. Study of social isolation Internet users in Isfahan, Proceedings of the National Congress of Leisure, Islamic Azad University of Shahrood 2003. 2012 [In Persian].
  14. Saroukhani B, Rezai Ghade Kh. Internet and national identity. JCCS 2012;2(5): 51-71. [Persian].

مشخص نشد. آیا موضوع خاصی مثلاً کم‌توجهی‌های متقابل در محفل خانواده باعث روی آوردن به نرم‌افزارهای اینترنتی به‌خصوص تلگرام شده است یا خیر؟ که این سؤال برای فرد مورد مطالعه و همچنین نویسنده بی‌جواب باقی‌مانده است. حتی فرد مورد مطالعه در پاسخ به سؤال مصاحبه مبنی بر اینکه آیا این اختلاف بین شما و همسرتان تنها مربوط به استفاده وی از تلگرام بوده است یا دلایل دیگری مانند دخالت‌های اطرافیان، وضعیت مالی، شغل همسر یا... داشته است؟ اذعان کرد که هیچ‌گونه مشکل دیگری به جزء برنامه تلگرام نداشته‌اند که این خود جای تأمل خواهد داشت که آیا فقط چنین مشکلی می‌تواند در نهایت یک خانواده را از هم بپاشاند؟ یا خیر؟ قطعاً برای تعمیم این مطالعه به جامعه، به مطالعه‌های بیشتری در این زمینه موردنیاز خواهد بود.

با توجه به اهمیت این موضوع که استفاده افراطی از اینترنت، خواسته یا ناخواسته بر روی کاربر آن اثر می‌گذارد و این اثر تا جایی پیش می‌رود که باعث به وقوع پیوستن اتفاقی ناگوار مانند طلاق در یک خانواده می‌شود، لازم است تا نهادهای مسئول و مربوط، راهکارهای لازم و موردنیاز جامعه را از طریق رسانه‌های عمومی یا از طریق آموزش‌های آکادمیک در سطوح مختلف ارائه کنند و همچنین درباره عواقب غیر قابل انکار استفاده‌های نابجا و افراطی از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به‌طور مؤثر و تأثیرگذار به مردم جامعه اطلاع‌رسانی کنند.

منابع

1. Madadi H, Fekrazad H. Review the causes of divorce couples (economic perspective-social) in the city of Arak. [Thesis] Master degree of Social work. University of Social, Welfare and Rehabilitation Sciences; 2001. [Persian].
2. Ghotbi M, Helakoe Naeni K, Jazayeri A, Rahimi A. Divorce situation and some factors affecting people living in absolute. Dolatabad 2004;3(12):273- 88. [Persian].
3. Arab SM, Ebrahimzadeh Pezeshki R, Morovati Sharifabadi A. Designing a meta-synthesis model of factors affecting divorce by systematic review of

Telegram and divorce: Case study

*Hamidreza Paknejad, MSc, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran (*Corresponding author). paknejad.hamidreza@yahoo.com

Abstract

Background: Divorce is considered as one of the major crises in Iran and worrying statistics reflects the severity of this crisis in recent years. There are many causes for divorce but the aim of this study was to introduce a young woman who got divorced from her husband due to her husband's excessive use of Telegram application.

Method and case introduction: The subject is a 25-year-old woman who was married to a 26-year-old man two years ago and divorced this year (2016) due to her husband's excessive use of Telegram application. This qualitative study was carried out in 2016 and information was collected in two sessions of face to face interviews with subject.

Results: The interviews with subjects showed that the only factor in the couple's divorce was subject's husband's excessive and inappropriate use of Telegram applications and his excessive dependence on it.

Conclusion: As excessive use of the Internet and its related applications cause many problems and even divorce in families and societies, it seems there is need for constructive ideas and solutions such as designing television programs or educational programs that could teach the correct use of this software to individuals in the community.

Keywords: Divorce, Telegram, Social networks